

№ 151 (25637)

РÆСТДЗВИНАД

Газет цæуын райдытæ 1923 азы 14 мартыйы — газетæ издаётся с 14 марта 1923 года

2022 азы 20 август — майрæмы мæйы 20 бон, сабат

Аргъ 10 сомæ

КАЭСУТ НОМЫРЫ:

2 ЭКОЛОГИ
Дзæуджыхъæу — сыгъдæгдæртæй иу

3 "СТЫР НЫХАС"
Нытуан Ирыстоны адæммæ

4 СПОРТИВОН ФИДИУÆГ
"Лидер" суыдзæн раззагдæр

Фембæлд

Æмгуыстадмæ цæттæ сты

РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛОЙÆН кусæг фембæлд уыд амалхъомæды патриотизмы рæзты ассоциаци "Аванти"-йы президент Рахман ЯНСУКОВИМÆ.

Амалхъомты ассоциацийы разамонæг радзырдта сæ куысты тыххæй. Уæрæсейы æнтыстджынæй кусты 8 азы дæргы, æххуыс кæны чысыл æмæ рæстæм-бис амалхъомтæн, зондамонен проектæ цæттæ кæны амалхъомтæн æмæ раздзогтæн. Афтæмæй сæм фæзынд бизнес-клуб.

Рахман Янсуков куыд фехъусын кодта, афтæмæй ассоциацийы уæнгтæ цæттæ сты Цæгат Ирыстоны-мæ æмгуыстадмæ. Уый Сергей Меньяйлоуы базонгæ кодта медицинон кусæндæттæ комплексон ифтонгадимæ, информацион технологитимæ, транспортон проекттимæ æмæ æндæр хуыддæгтæ.

Республикайы разамонæг куыд бафиппайдта, афтæмæй нысантæ зæрдæмæдзæугæ сты, РЦИ-Аланийы социалон-экономикон фарстаты пайда æрхæссынхъом сты. "Мах проекттæ лæмбынæг раиртас-дзыстæм, уый фæстæ, æвæццæгæн, дарддæры æмгуыстад æхъуыды кæндзыстæм", — фæбæрæг кодта республикайы Сæргълæууæг.

Ассоциацийы президент ма Сергей Меньяйлоуæн фехъусын кодта хуыддæджы фæндон, цæмæй Мæскуыйы "Аванти"-йы фæзы амалхъомтимæ фембæла. Уымæй дарддæр хъавынц сентябры Иугонд Араббаг Эмиратты дунеон инвестицион форум саразын. Уырæм дæр хуынд æрцыд РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг.

Ассоциаци "Аванти"-йы фæзы амалхъомтимæ фембæлд саразын тыххæй фæндон æрвыст æрцыд РЦИ-Аланийы Хицауады Сæрдары хæдивæг — Уæрæсейы Президенты цур Цæгат Ирыстоны Æхæстбарджын Минæвар Игорь Барсковимæ. Ассоциаци конд æрцыд амалхъомты интерестæ бахъæхъæныны нысанимæ. Ома, бизнес-патриотизмы архайæг адæмы сæрыл дзыри.

Уый тыххæй фехъусын кодта РЦИ-Аланийы Сæргълæууæджы æмæ Хицауады пресс-службæ.

Нæ уацхæссæг

Конкурс

Уæлахиздзаутæ — Дигора æмæ Беслæн

Цæгат Ирыстоны горæттæ Дигора æмæ Беслæн систы Æппæтуæрæсеон конкурсы уæлахиздзаутæ. Сæ цæрджытæн 2023-2024 азы хорз фадæттæ саразынмæ кæй хъавынц, уый тыххæй балæвардтой сæ проекттæ.

Уыцы уæлахизы фæрцы Дигора æмæ Беслæн райсдзысты гранттæ 70 милуан сомæ æмæ 85 милуан сомæ. Чысыл горæттæ æмæ историон цæрæнбынæттæ форумы уый тыххæй фехъусын кодта Уæрæсейы Хицауады Сæрдар Михаил Мишустин.

Иннæ аз фæрæзтæ федералон бюджетæй æрвыст æрцæудзысты æхсæнадон фæзуæттæм базиныны нысанимæ. Æппæтуæрæсеон конкурсы сæйраг хæс у зæрдæмæдзæугæ горæтæг фæзуæттæ саразын. Уыдон фæрцы царды хæрзхæддзинад фæбæрзонддæр уыдзæн, фылдæр адæм æфдзæн горæттæм, лæггæдтæ дæр уæрæхдæр кæндзысты.

РЦИ-Аланийы Хицауады Сæрдар Дзанайты Барис куыд загъта, афтæмæй уæлахиздзаутæн арфæ кæны. "Уый стыр хорздзинад у, грантты фæрцы фæзуæттæ сфæлгонгæнæн ис, зæрдæмæдзæугæдæр фæуыдзысты, хорз фадæттæ дзы фæзындзæн. Конкурсы архайгæйæ, гранттæ райстой нæ иннæ горæттæ дæр: Мæздæг, Алагир, Æрыдон, ныр та Дигора æмæ Беслæн размæ рацдысты", — фæбæрæг кодта Дзанайты-фырт.

Хуыздæр горæтæг уавæрты Æппæтуæрæсеон конкурс арæст цæуы 2018 азæй фæстæмæ. Цæрджытæ æмæ горæтæг разамынды бастдзинæдтæ уый фæрцы фидардæр кæнынц. Цæрджыты фылдæр хай кæй фарс рахæцой, уыцы проект ис конкурсмæ арвитæн.

РЦИ-Аланийы Сæргълæууæджы æмæ Хицауады пресс-службæ

Дунеон форум

"Æфсад-2022": Уæрæсейы фидар уарт — йæ Гæрзифтонг тыхтæ

Цæгат Ирыстоны байгом æфсæддон-техникон форум, йæ фæлгаты арæст æрцыдысты æфсæддон æмæ культурон мадзæлттæ.

фæлгаты, не 'фсæддон-тæ донбассæгтимæ кад-джынай хъахъæныныц сæ Фыдыбæстæ, уымæ,

Донецкы æмæ Луганскы æназым адæмы дæр. Равдысты базонгæ уыдзыстут æфсæддон техникайы ногдæр хуызæгтимæ, Фыдыбæстæйы стыр хæсты азты хæцæнгæртæ, нырыккон æхсæнгæртæ æмæ æфсæддон дзаумæттæ, æндæр бæстæты националистты кьордты æмæ Украинæйы æфсæддон тыхтимæ дæр, — загъта Игорь Гвозденко.

Форумы сæйрагдæр хай Мæскуыйы фæз "Патриот"-ы байгом кодта нæ бæстæйы Президент Владимир Путин. Уый йæ ныхасы фæнысан кодта, Уæрæсейы æфсад кæдфæнды дæр кæй æрлæууы тохы быдыры йæ бæстæйы сæраппонд, уымæ, сæрибардзинад фæхæссы иннæ адæмтæн дæр.

— Абон, Сæрмагонд операцийы фæлгаты, не 'фсæддонтæ æххæст кæнынц сæ хæстон хæс. Тох кæнынц фашизм æмæ национализмимæ, сæ рæстæджы нæ хистæртæ цы нæ сарæзтой кæронмæ, ууыл архайынц. Хæст у æвирхъау хабар, фæлæ æз зонин, Ирыстон фæлæ Уæрæсейы фылдæр адæм разы кæй сты нæ Президенты уынаффæимæ æмæ кæй балæуыдысты йæ фарсмæ. Алцы æнцон нæу, хæсты та уымæй уæлдæй. Фæнды мæ, цæмæй сыхам фенат, не 'фсад цавæр техникон æмвæзæдмæ схызт, уый. Чидæриддæр нæ лæппуты фарсмæ зæрдæйæ лæууы, уыдонæн зæгъын бузныг, — загъта Цæгат Ирыстоны Сæргълæууæг Сергей Меньяло.

Сергей Меньяло Игорь Гвозденкоимæ æрхастысты æфсæддон-техникон равдыстæ. Мобилон музейы базонгæ сты Фыдыбæстæйы стыр хæсты азты хæцæнгæртимæ, уымæ, музейы равдыстой, Сæрмагонд операцийы рæстæг цы æхсæнгæртæ дæрæнгонд æрцыдысты, уыдон дæр. Уымæй уæлдæй, армукайы фæдтой Цæгат Ирыстоны куыстæутты продукци.

Мадзалы уыздыты æхсæн уыдысты Донбассæй æрбалидзджытæ — Еленæ Самойленко æмæ Наталья Жовба. Уыдон загътой бузныджы ныхæстæ.

Культурон программæ хъæздыг уыд кæфтытæ, зарджытæ æмæ æндæр аивадон мадзæлттæй. Байгом дзы кодтой 58-æм æфсæды спортивон комитеты фæз.

ГОБОЗТЫ Агуындæ Къамтæ саста ХЪАЙЫРТЫ Дианæ

58-æм æфсады командæгæнджы хæстæ рæстæгмæ æххæстгæнæг Игорь Гвозденко арфæйы ныхæсты фæстæ радзырдта уызджытæн, равдысты цавæр хæстон техника ис, уый тыххæй.

— Мах ацы æфсæддон-техникон форум гом кæнæм цыппæрæм хатт. Фæстаг рæстæджы мадзал равдысты йæ ахаддзинад нæ бæстæ бахъæхъæныны куысты. Мах сæрбæрзонд стæм нæ флот, не 'фсад æмæ нæ бæстæ хъахъæнджытæй. Уыдон кæддæриддæр хастой сабырдзинад æндæр бæстæты адæмтæн дæр. Абон, Сæрмагонд операцийы

22 августа — Паддзахадон тырысайы бон

Арфæ

Зынарг æмбæстæгтæ!

Зæрдæбынæй уын Уæрæсейы Федерацийы Паддзахадон тырысайы бон тыххæй арфæ кæнын!

Ацы бæрæгбон баст у бæстæйы æртæхуызон тырысайæ, уый у хæдбардзинады æнæфæхицæнгæнгæ нысан, йæ историон фæндаджы кад, Уæрæсейы бирæнацион адæмы хæстон æмæ фæллойадон хъæбатырдзинæдтæ æвдисæг.

Куыд раздæр, афтæ ныр дæр нæ бæстæйы национ интересыл æууæндæм, нæ Цытджын паддзахад хуыздæр бындуртæ фылдæр кæнæм, хъахъæнæм сæ. Адæттæм сæ кæстæртæм, цæмæй сæ уыдон дæр сæрыстыр уой, уарзой сæ, уый тыххæй. Скъолайы ног традици — ахуырады кыуыри Уæрæсейы тырыса хæрдмæ сисын æмæ гимн азарынаг райдайын дæр сывæллæттæн сæ граждæйнаг бæрзондзинад æмæ патриотизмы рæзтыл фæбæрæг уыдзæн.

Зындгонд фыссæг Константин Паустовскийы ныхæстæ: "Æнæ зæрдæйæ цæрæн куыд нæй, афтæ æнæ Фыдыбæстæйæ дæр" раст сты. Тырыса, герб æмæ гимн та сты нæ Фыдыбæстæйы сæйрагдæр æмæ æнæфæхицæнгæнгæ æвдисæндæртæ.

Бæрæгбон хорзæх уæ уæд, республикайы зынарг цæрджытæ! Уæ бакуыст æмæ профессионал æнтыстдзинæдтæ нæ бæстæйы сæраппонд конд цæуæнт! Æнæниз, амонджын, алы хæртæй хайджын ут!

Алексей МАЧНЕВ,
Республика Цæгат Ирыстон-
Аланийы Парламенты Сæрдар

Газы хæдзарæд

Бындурон цалцæг

Газуарæн станцæ "Владикавказ Южная"-йы фæрцы газæй Дзæуджыхъæу чи ифтонг кæны æмæ 1973 азы кусты чи райдыдта, компани "Газпром газораспределение Владикавказ" ахам газуадзæнтæй иу бындуронæй цалцæг кæны.

Специалисттæ объектты техникон уавæр рæстæгæй-рæстæгæм раиртасынц, фæстагмæ æххæстгонд иртазынады бæрæггæнæнтæм гæсгæ та рахастæуыд газуадзæн бындуронæй сцалцæг кæныны тыххæй уынаффæ.

Ныридæгæн баивинаг километрæй фылдæр газуадзæн хæтæлтæй 700 метры дæргæн хæтæлтæ ногтæй ивд æрцыдысты, æмæ афтæмæй газæй дзæуджыхъæукæгты æнаипп ифтонгады кæлхæн фæуæлдæр уыдзæн.

Ацы аз "Газпром газораспределение Владикавказ" æппæт республикайы чысыл хуагæй 10 километры дæргæн газуадзæн хæтæлтæ бындуронæй сцалцæг кæнынмæ хъавы. Хъармгæнæн афоны райдайæнмæ баихсийæг хæтæлтæ ногтæй байвдысты.

Нæ уацхæссæг

Дзырды фарн

Рох мæ нæ кæны
мæ райгуырæн бæстæ.

ПОКАЖЫ АИХАН

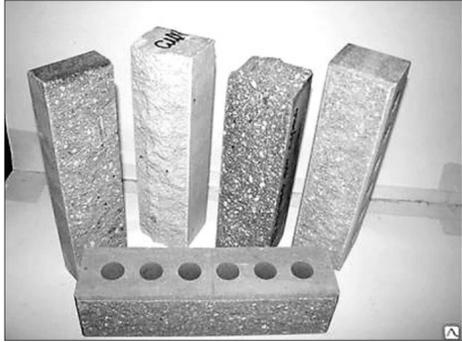
Хьюйдадды балц

Агуыридурадзэн завод "Литос-К"-йы архайд

Республика Цагат Ирыстон-Аланийы Сæргълаууаг Сергей МЕНЯЙЛО базонгæ Дæуджыкхæуы агуыридурадзэн завод "Литос-К"-йы продукцимæ.

Федта куыстадон фæзтæ, равдыстой иын, æддаг цъарæн хъæугæ дур технологон æгъдауæй цæттæгонд куыд цæуы, уый. Цагат Ирыстоны ныртæккæ тынг бирæ аразынц, уыдонимæ — социалон ахадындынадимæ объектæ. Аразæн дур ла-

сынц æндæр регионтæй, кæд нæхи уагъд продукцийæн йæ хæрзхæддзынадмæ аиппытæ æрхæссæн нæй, уæддæр. Сергей Меньяло куыд бафиппайдта, афтæмæй егъау аразæг компаниы æргом раздахын хъæуы бынæттон

продукцимæ. Агуыридурадзэн завод та куджыты нымæц фæфылдæр кæнын хъæуы. Афтæмæй рахиздысты æххæст куыстадон хъомысмæ. Завод "Литос-К" уадзы æддаг къултæн бæзгæ агуыридурадзэн, пайдæ кæнынц сæрмагонд технологийæ. Сæ хомаджы сæйраг хай у доломит, проектмæ гæсгæ мæймæ хуымæ уадзы 1,5 миллион дуры. Завод ныртæккæ кусы иу рады, азмæ хъавынц продукци 15 миллион иуæдджы уадзын, сæ куыстад рапархат кæнын.

РЦИ-Аланийы Сæргълаууаджы æмæ Хицауады пресс-службæ

Ирон æхсæнадты

Ног сæрдар

ХУЫБЫЛТЫ Георги ессис Казахстаны цæргæ ирон адамы æхсæнады ног сæрдар.

Æрæджы арæст хуыддаджы фембæлды рæстæг республикæйы национ политикæйы министри фыццаг хæдивæг Андрей Бессонов æмæ Хуыбылы-фурт фидæны æмгуыстады фарстатыл æрныхас кодтой.

Казахстаны ирон диаспорæ "Алан" архайы ирон адамы культурон хæзнагæ бахъахъхъæныл æмæ æппæтнацион иудинад пархат кæныныл.

Раздæр разамонæг Фатимæ Биркле дардæр кусдзæн æхсæнады кадджы уæнгæй.

Уымæй уæлдай, фембæлды архайдтой Цагат Ирыстоны национ политикæйы министри хæдивæг Къуымæллæгаты Олег æмæ дунеон æхсæнадон змæлд "Иры Стыр Ныхас"-ы сæрдары хæстæ æххæстæнгæг Еналдыты Хъазыбег.

Нæ уацхæссæг

Цæстдард

Нозджын хæдтулгæскъæраг

Кировы районы прокуратурæ 34-аздæд ногираг нæлгоймагыл арæст уголовон хуыддаджы паддзахадон зылынкæнынадыл сразы.

Ацы адæймаджы ахосджын кæнынц Уголовон кодексон 264.1-æм статьяы 2-æм хайы ("Расыгæй хæдтулгæ скъæрыны тыххæй амæй размæ тæрхонгонд кæмæн уыд, ахæм адæймаг ногæй фыдракæнд саразта") амынд фыдракæнд саразынæй.

Тæрхондон æмбырды куыд бавдыстæуыд, афтæмæй фарон ноябры амынд нæлгоймаг расыгдзинады æвдисæнтимæ кæй скъæрдта, автоинспектортæ уыцы хæдтулгæ баурæдтой æмæ транспортон фæрæз скъæрыны хуыддагæй нæлгоймаджы фæиппæрд кодтой. Нæлгоймаг расыгдзинады уавæры фæдыл медицинон иртасынад ацæуыны тыххæй пълацицæйы куджыты законны домæн сæххæст кæныныл не сразы. Уымæ, æндæразы августæй ивгъуыд азы октябры

онг нæлгоймагæй амынд фыдракæндтæ саразыны тыххæй дыууæ хатты уголовон бæрнондзинад бадомдтой.

Паддзахадон зылынгæнджы хуыдыны нымæйгæйæ, тæрхондон законхалæгæн рахаста 1,5 азы дæргыты колони-поселенийы фæбдыны тæрхон. Уымæй уæлдай, нæлгоймаджы 3,5 азы æмгъуыдмæ транспортон фæрæзтæ скъæрыны барæй фæцух кодтой.

Тæрхон йæ законон тыхы нæма бацъд.

РЦИ-Аланийы Прокуратурæйы пресс-службæ

Нысантæ

Ныхас — дарддæры куыстыл

Республика Цагат Ирыстон-Аланийы Сæргълаууаг Сергей МЕНЯЙЛО-ЙЕН кусæг фембæлд уыд Туризмæ комитеты сардарæй æрæджы нысангонд ДЗÆРÆХОХТЫ Ацæмæзимæ. Ныхас рауад дарддæры кустыл.

Фæбæрагæ кодтой туристон инфраструктурæйы æмæ ног маршрутты рæст, къабазæн æххуысы, иугонд национ туристон оператор саразыны нысантæ.

Сæргълаууаг куыд бафиппайдта, афтæмæй регионы рæзты рахæцæнтæ бæрæг сты, уымæ гæсгæ сæйрагдæр у нæ æрдзон æмæ исторцион фенинæгтæ, туристон маршруттæ æвдисын. "Нæ цæрджыты æмæ уаджыты æргом хуымæ раздахæм æдæс æмæ фадатджын фæллауагдæмæ", — фæбæрагæ кодта Сæргълаууаг.

Дзæрæхохты Ацæмæз Сæргълаууагæн йæ æууæнчы тыххæй бузынг загъта, туристон къабазы рæзты тыххæй ахадгæ куыстмæ цæттæ кæй у, уый бацамыдта.

Уый тыххæй фехъусын кодта РЦИ-Аланийы Сæргълаууаджы æмæ Хицауады пресс-службæ.

Нæ уацхæссæг

Æвзæрстытæ-2022

Регистрацийы бæрæггæнæнтыл æрдыргътой

Республика Цагат Ирыстон-Аланийы æвзæрстытæ контролгæнæг Æхсæнадон штаб дардæр мониторинг кæны æвзæрæн кампани. Ахицæн РЦИ-Аланийы æвдæм рæвзæрты Парламенты депутаттæ кандидатты номхыгъды регистраци. Ныртæккæ цæуы активон агитацион кампани.

Æвзæрстытæ контролгæнæг Æхсæнадон штабы æмбырды электоралон эксперттæ сæ хуыдытæ загътой æвзæрстыты уыцы къæлгъæны бæрæггæнæнты тыххæй.

Цагат Ирыстоны æвзæрстытæм уагъд не "рыдысты æртæ партиийы "Коммунистон парти "Уæрæсейы коммунисттæ"-йы регионалон хайад ныхмæ ницъуал загъта.

нæ сæххæст кодта æвзæрстыты законы домæнтæ. Центрон æвзæрæн къамисы æвзæрстытæм нæ бауадзыны æртæ уынаффæйы дæр бæлвырд æмæ бæстон бæрæггонд æрцъыдысты æмæ дзы æнæзакъонæй ницы разынд, — бафиппайдта Цагат Ирыстоны Æхсæнадон палатæйы сæрдар Нина Чиплакова.

штабы цæстдард æвзæрстытæм. Уый æгъдауылгæст кæны æвзæрстыты системæ, парти æмæ кандидатты, — загъта Александр Брод.

Цагат Ирыстоны Æхсæнадон палатæйы дискуссийы архайджыты хуыдыдмæ гæсгæ, Уæрæсейы парти æмæ æвзæрæдон системæ рахызт æрдзон æмуæзæдмæ.

Цагат Ирыстоны цы 9 политикон партиийы бавдыстой сæхи æвзæрстыты архайнмæ, уыдонæй номхыгъдæ регистрацигонд æрцъыдысты 5 политикон иугондæн.

Республикæйы Центрон æвзæрæн къамисы сæрдар Моргуаты Жаннæ куыд фехъусын кодта, афтæмæй Цагат Ирыстоны Парламенты депутаттæ кандидатты номхыгъдæм хаст æрцъыдысты 385 адæймаджы. Рæстæмбис нымæдæй иу депутатты мандатмæ хауы 5 адæймаджы. Уый дзурæг у æвзæрстыты бæрзонд конкуренцийыл.

Ацы аз 11 сентябры æвзæрæн къамистæ, цæстдарджытæ æмæ экспертты цæттæгонд æрцъуадзысты æмæ регионтæм арвитцъыдысты сæрмагонд зардылдарæнтæ æвзæрстыты архайдгæ æхсæнадон бæрæггæнджытæн. Августы кæрон арæст æрцæуадзæн ахуыраддон курсытæ цæстдарджытæн, уым сæ базонгæ кæндзысты хъæлæс кæныны ногдзинæдтимæ.

ХЪАЙТЫХЪТЫ Зæлине

Ассоциаци "Хæдбар æхсæнадон мониторинг"-ы сæрдар, Уæрæсейы Федерацийы Президенты цур Адæймаджы бартæ хъæххæнæг советы уæнг Александр Брод онлайн-форматы архайдта уыцы дискуссийы. Куыд фæнысан кодта, афтæмæй Уæрæсейы Федерацийы субъекты паддзахадон хицауады законæвæрынады оргæнтæ æвзæрстыты партион-политикон конкуренци у бæрзонд. Политикон парти 42 номхыгъдæй регистрацигонд æрцъыдысты 40.

"Ног адæм" æмæ "Хуыддаджы парти" Центрон æвзæрæн къамисы уынаффæйыл баххæст кодтой тæрхондонмæ. Центрон æвзæрæн къамисы уынаффæтæ æрцъыдысты биноныг бæрæггонд. Уымæй уæлдай ма 13 августы Республика Цагат Ирыстон-Аланийы Сæйраг Тæрхондонны уынаффæ баззад æнæивæдæй.

— Тынг ахсджиаг у уымæ кæсын, цæмæй закон æххæст кæныны фарстатæ ма хæццæ кæной политикон архайдимæ.

Æвзæрæн кампанийы рæстæг егъау конкуренци кæй ис, уымæ гæсгæ ахсджиаг у æхсæнадон

Нæ медицинон къуым

Тæссаг низ

Гепатит у, арах сæмбæлæн кæуыл ис, игæр халæг ахæм тæссаг низ. Фылдæр хатт йæ расайæг сты æртæ вирусы, фæлæ æндæр инфекцитæ кæнæ маргъхæстæ буаргъæдтæ йæ куы фехалыныц, зæгъæм, нозт, ахæм цаутæ дæр сты арах.

итæй рынчын цы шприцæй пайда кодта, уымæй иннæ адæймаг дæр куы спайда кæна, уæд (уымæ гæсгæ гепатиты ашы хуызы æрæхдæр рынчын кæ-

хосæй фæзыны цирроз кæнæ æндæр онкологон нызтæ.

Гепатит С

Гепатиты ацы хуыз адæймагыл бафты, рынчын туг æм куы фæхæццæ уа, уæд. Афтæ рауайы тауировкæ кæнгæйæ кæнæ та, иу хатт йеддæмæ пайдагæнæн кæмæй нæй, ахæм шприцæй дыууæ хатты куы спайда кæнай, уæд. Ацы нызæй сæйынц зæххы цъарыл цæрдæг 300 миллион адæймагæй фылдæр. Нымæйынц æй наркоманты нызæй.

Гепатит В адæймаджы мары тынг сындæггай, уымæн æмæ арах фæзыны æндæр исты нызты хуызы. Йæ бæрæггæнæнтæ сты ахæм: буары бæрзонд тæвд, буары цъар сбур вæййы, хæринаг рæстмæ нал фæтайы, лæмæгъдзинад, æрхæндæг æмæ æнкъард хуыдытæ.

Ас адæймагтæ сæ нызæй æххæстæй нал сдзæбæх вæййынц, рæстæгæй рæстæгæм сæ уый батыхсын кæны, стай расайы цирроз æмæ игæры рак.

Гепатит А, В æмæ С-йæ адæймаг йæхи цæмæй бахъахъхъæна, уый тыххæй иу хъахъхъæнын хъæуы уæлдæр ранымад ныз расайæг аххосæгтæй, æххæст кæнын гигиенæ æмæ вакцинаци саразын.

Уæхи хъахъхъæнут æмæ æнæниз ут.

ЦЕРЕКАТЫ Алан, Медицинон профилактикæйы республикон центры хайады сæргълаууаг

ны экологон уавæрыл. Уымæн æмæ, хъæд судзгæйæ, æрцæуы æвзалыгуыры уæлдæргонд æппæрстытæ уæлдæфон атмосферæмæ.

Сæрмагондæй "Российская газета"-йæн æрдыгъахъхъæнынадон æмæ æндæр социалон ахсджиаг проекттæн æххуысгæнæг æмæ сæ рæзынгæнæг фонды директор Ольгæ Лакустова бацамыдта экологон æгъдауæй æппæты мæгуыраудæр горæттæ:

— Цæрæн бынæтты экологон фæрныгадæн аргъгонд цæуы бирæ бæрæггæнæнтæй. Хуыдыгонд цæуыныц уæлдæфон сыгъдæгдзинады бæрæггæнæнтæ, бырондæтты бæрц. Зæгъæм, æппæты зианхæссæг куыстæттыл нымæд цæуыныц хæрмы электростанцæтæ æмæ агъæттæ. Уымæн æмæ сæ артаджы хуызы пайдæгонд цæуы мазут, торф, дурæвзалы æмæ уыдон атмосферæмæ уадзынц, уæлдæф чычизи кæны, ахæм буаргъæдтæ. Ацы хуызы объектæ цас фылдæр уой цæрæн бынаты, уыйас экологон æгъдауæй бафиппайдтой, сæ фатерты рудзгъыты æвгтыл сау мила кæй ныббæды, уый. Йæ ахосаг сты алы хæццæты рыг, уæлдæйдæр, автомобилы мотортæй цы æппаргæ газтæ цæуы, уыдон.

дæтты бæрц æмæ сæ гуырахст дæр нымæд цæуыныц сæйраг бæрæггæнæнтæй иуыл. Уымæн æмæ бырондæттæй рауайы тæссаг ингæнтæ æмæ сæ алфамбылай æрдымæ æнхæвæзы граждæнты æнæниздзинадæн зианхæссæг буаргъæдтæ. Фылдæр хатт æппæты стырдарæ бырондæттæ вæййынц стыр горæтты араенты кæнæ та суанг сæ зылды дæр. Цас æввахсдæр цæрæн бынатмæ вæййынц, уыйас нымæд цæуыныц чыизидæрыл.

Нормæ ис, цъæх фæлыст иу адæймаджы хыгъдмæ цас хауы, уымæй дæр. Стыр горæтты уый у 21 квадратон метры. Кæд бæрæггæнæнтæ сты къаддæр, уæд горæт автоматов æгъдауæй бахауы æнæ цæстыахадгæты къæлгъæнтæ.

Уымæй уæлдай, экологон бардон уагæвæрд бæрæггæнæнтæ, хуыдыгонд цæуы, æрвыллон атмосферæмæ æвзалытуаг газ æппарæг, уыцы автомобилты бæрц дæр. Бирæтæ, æвæццæгæн, стыр горæтты цæрджытæй бафиппайдтой, сæ фатерты рудзгъыты æвгтыл сау мила кæй ныббæды, уый. Йæ ахосаг сты алы хæццæты рыг, уæлдæйдæр, автомобилы мотортæй цы æппаргæ газтæ цæуы, уыдон.

дзинæдтæ хынцгæйæ, Уæрæсейы рахицæн кæнæн ис экологон æгъдауæй æппæты хæрзавадатæр æмæ æппæты мæгуыраудæр горæтты цæрынæн. Сыгъдæг горæттæм фыццаг рады ахæссæн ис: 1. Тамбов, 2. Сочи, 3. Майкъл, 4. Таганрог, 5. Дзæуджыкхæу, 6. Севастопол, 7. Грозна, 8. Кострома, 9. Саранск, 10. Йошкар-Ола.

Экологон æгъдауæй æппæты мæгуыраудæрыл нымæд цæуыныц: 1. Магнитогорск, 2. Челябинск, 3. Норильск, 4. Красноярск, 5. Череповец, 6. Липецк, 7. Новокузнецк, 8. Медногорск, 9. Нижний Тагил.

Мæскуы æмæ Санкт-Петербург нæдæр хуыздæртæм хауынц, нæдæр æвзæрдæртæм æмæ сты кæмдæр астæуæй. Уымæнæ кæсгæйæ, ацы стыр горæтты фæзæутты ма фæбаздæтты куыстæттæ, æвзалытуаг газы æппæрстытæ бæрæг кæнынæн та æххуыс кæны метроны алы къабазджын хыз. Уымæй уæлдай, фæстаг дæс азы ацы горæтты алыхуызон парктæ æмæ скверты нымæд цæхгæр сырæзыд æмæ уый стыр æххуыс кæны экологон уавæр цæрджытæн фæхуыздæр кæнынæ.

Георгий ПАНИН ("Российская газета"-йæ)

Сфалдыстадон цаэдисты

”Стъалыджын фандаг” — сабиты цинан

Ирыстоны дзырданды дасныта, фысджыта ама поэтта кеддериддэр зардигаей архайдой са аив уацмыстай сабиты зардигаей хайджын кенныыл. Иа аив фыст литературон аргаууттай ныридагтан уыдоны зардигатем фандаг ссардта национ мыхуыры фалтардджын кусаг, ирон дзырдан зардиганей аргыгангаг ама йын бире харзты цаеуаг, рауагыдад ”Ир”-ы редактор ДЗУЦА-ТЫ Залина. Уый йа зардигай алы тагэй дэр, йа дардмауынаг зонд ама удьскондай арф аенгыры сабиты миддунейы араэт.

Паддзахадон чыныгуадзаны Залина кусы ныр аертын азей фылдэр.

Сармагондай сываллэттээн уацмыста чы фысы, уыцы автортай биратээн бацэттэ кодта сар прозаикон ама поэтикон уацмысты аембырдгандэ. Иа ”нквараг зардигай ахаст ама рэзгэ фалтарээн ноджы стыр-дэр харзты бацауымма тырындынад ын фадат радта литературон аргауутта фысынаен.

Уыдонай араэт аембырдгонд ”Сталыджын фандаг”-ы кукфыстыл аарадгы ныхас цыд РЦИ-Аланийы Фысджыты цаэдисы сываллэттэ литературон секцийы аембырды. Архайдой дзы ацы сфалдыстадон организацийы саргылаууаджы хэдиваг, фыссэг Цомартаты Изэтбег, чыныг ”Сталыджын фандаг”-ы редактор, УФ-ы Фысджыты цаэдисы уаенг Будайты Милуся, рауагыдад ”Ир”-ы редакторга Дзанайты Иринэ, Мамыкаты Хызыбег, аргауутты автор Дауццаты Залина, УФ-ы Фысджыты цаэдисы уаенг Бызыккаты Земфире.

Уыдон бөлвирд аердзыртой, чыныг ”Сталыджын фандаг”-ы автор сабиты зондахаг, сар зардигай уаг куыд хорз аенкыры, ама йа аембырдгонды алы аргы-ауы куыд нывафтыдай аевдысы. Адаймаг ама аердз кэрэдзимма куыд аенгом баг сты, уыцы хуыдыйыл аендой кенгайга, йа алы фыст аргауы дэр Залина аеплаеварсыгай бацархайдта уыцы бацардинад равди-сыныл. Иа уацмыстан ис стыр хыомыладон нысануаг. Фыст сты аенционамбарээн аенкыраенджын ама фалгондджын аэвзагыл.

Сар фэрцы на рэзгэ фэсивад цард ама аерды алы фэзындан дэр хуыздар арг кэй кендзысты, арфдэр сар кэй аенкардысты, уый дызэрдыггаг нау. Уымма гэгсгэ аемзондай рахастой ацы аембырдгондан рауагыдад ”Ир”-ы рухс фенын кенны уынаффа.

Чыныг алы ирон сабиты зардигаей дэр йа удьхээ-дыггаенгаг рухс кэй бахасдээн, уый секцийы уаенгтай дызэрдыггаг никэма фэкаст.

АНВАРАТЫ Валери

Сидт

Ныстуан Ирыстоны адэмма

Аппатдунес ахсаендон эмалд ”Иры Стыр Ныхас” аервиты Ирыстоны алы мытаджы номыл дэр, адамы царды мидаг бындурон ама вазыгджын чи суа, ахам Фэдзэхст.

Ирыстон-Аланийы мытагты дзырдзэуага куырыхон лэгтэ сахима куыд райсой ахсаенды харзэггаудынад фидар кенны хэста, ирон агыдау, на рагон ама хыэздыг маделон аэвзаг зоннын, мытаджы равзарды хабэртга, на адамы истори ама культура сар кастар-тэм хэцце кенны.

ФЭДЗЭХСТ ирон кады номыл

Хистэры зондэй кастэры амонд афсир афтауад!

Ирон адэмма нарты дугэй фэстэма кеддэриддэр мытгаг уыд ахсаенды бындур. Рэстаг цаеуы ама йема ивдзындэтгэ хэссы. Нарт уыдысты аертта мытгадгы: Боратэ, Алагатэ ама Эхсэртэгатэ. Абон на мытгагты нымаг, Хуыцауы фэрцы, зынгэ фэ-фылдэр. Ама на наертон аэгдау цэммай ма фэу-да, уый тыххэй на фылдэр хыарутэ радтын хыэуы мытгагты бацдзындэтгэ фидар кеннына, сар ахадындынад рапа-рахат кеннына ахсаендон царды.

аэцгэлонай иртасын. Саразут, Хуссарэй Цагат-ма уе мытгагтыл кэй нымайут, уыцы бинонты номхыгд, цэммай иу хэцдэр дэр мытгагтай иппардэй ма азайа, афтэ. Интернеты фэрцы мытгадгы Ныхасы уаенгты номхыгд алы хэцдэрмэ дэр арвитут.

Бинонты мытгагыл баг-тут, уе ”гдау, уе цин ама уе хыг иу уаенг, кэрэдзийы руыст аембарут.

Агыдау ама маделон аэвзаг наертон лэгэн кеддэриддэр уыдысты аеплагэй ахсджигагэр. Ирон аэвзаг у Зэххы кы-рийыл Хуыцауама куван аэвзагтай иу. Ама йа бахыахыаенма! На куыд иу аэвзагыл куы уа, уад на Хуыцау дэр хуыс-дандиндэ. На маделон аэвза-гыл куы нал дзураем, уад сармагонд адамыл нымаг мытгагты ахсаен сахима

дэлон, афтэ уырыссаг ама фэсарэйнаг аэвзаг-тэ дэр — уыдон ахызаг фэрээ сты ирон адэммен стыр дунейы мидгэ аем-бэлгэ бынат бацахсына.

Мытагды хистэрыл бинонты ахсаен стыр дэр хэс аэвэрд вэйиы. Афсарм цы у, уый хуыам хистэр амонд кастэраен. Хистэр кастэраей афсармы кеннаг, цэммай йын йа бон уа уайдзэф бакаены. Кастэртты хы-мылгэнгайга, дэнцгэ хэссын хыэуы канд мыт-гаг на, фэлэ аеплагэй Ирыстоны хуыстгонддэр ама кадджындэр нэлгоймагтэ ама сылгой-мэгтэй.

На адамы сэйрагдэр минууджытай иу у уад-дандиндэ. Уымма гэгсгэ бинонгэй хыер, гуымыры ныхас мачи кеннаг, хон-нэй ”хорз” йеддэма, Уый

на, фэлэ агаг Ирыстоны фидан. Ама цас фылдэр уой бирэцотджын бинон-тэ, уый бэрц домбайдэр уыдызастем ама ныфсджындэрэй кэс-дызастем на фиданма. Ацы уавэр хынгэйга, ар-хайут, цэммай уа кастэр-тэ афоинадыл кенной бинон-тэ ама цоты хуыд-даг. Уымма сар сар сабийы бонгэй зонга кенут бинонты агыдау ама уаги-ма: чызджыты — фиданы чындзытэ ама маделты — сылгоймаджы куыстыга ама хэслэвэрдтимма; лэппуты та, нэлгоймагыл царды цы хэста аэвэрд цауы, уыдонимма. Чызгэн аембарын кенны хыэуы, кэйдэр хэцдэрмэ йын цауаг кэй у, лэппуйаен та, бинонты аккаг чызг аэрбахоннын кэй хыэуы, уый.

Кастэр хэцдэрэй ахсаеннама куы рахыадзэф

на, фэлэ агаг Ирыстоны фидан. Ама цас фылдэр уой бирэцотджын бинон-тэ, уый бэрц домбайдэр уыдызастем ама ныфсджындэрэй кэс-дызастем на фиданма. Ацы уавэр хынгэйга, ар-хайут, цэммай уа кастэр-тэ афоинадыл кенной бинон-тэ ама цоты хуыд-даг. Уымма сар сар сабийы бонгэй зонга кенут бинонты агыдау ама уаги-ма: чызджыты — фиданы чындзытэ ама маделты — сылгоймаджы куыстыга ама хэслэвэрдтимма; лэппуты та, нэлгоймагыл царды цы хэста аэвэрд цауы, уыдонимма. Чызгэн аембарын кенны хыэуы, кэйдэр хэцдэрмэ йын цауаг кэй у, лэппуйаен та, бинонты аккаг чызг аэрбахоннын кэй хыэуы, уый.

Хыэлдзэг ныхастэ

Ма-ну басэтт

Фэсхохаг амарды, ама йыл ног кыалостэ скод-той. Ингаены уаелхус аей куы ’рвэвэрдтой, уад дзы иу лэг дзуры:

— Рухсаг у, рухсаг, Нестья, фэлэ Сакро дэр разэй кэй амарды, уый хорз на уыды. Мэрдты дэр та дэ скаст на уаддзэны. Ацы кыалостэ дын кэм уыды, зэвгдзээн, уаелуыл бэвгэвэвдэй куы цыдтэ. Фэлэ-иу ды ма басэтт, хуысы? Дардтон сар-иу зэвгы!..

Уад аем фэстозэй иу чидэр хыер кены: — Ома йын дэр разы ихсыд дэр куы нама сты, уад сар уымгай дэр на бэзондзэны!..

Хуыздар лэгтэ — хуыздар хицауттам!

Арвыкомы иу хатт цавэрдэр хицауы разма аэвэарст лэгтэг рахыдысты. Ирон адэммай дэр дзы иу зэронд фидонд гуыбыр лэг фэци. Хицау куы ’рхэццэ, уад ирон лэгтэг лыстаг ныккасти ама йа фэрсы:

- Дэуэй хуыздар кэй раввистайкой ирон адэм, уый сэм на уыды? Уый иама дзуры: — Бирэ дэр наем ис. — Ау, уадэ, цауылнаг раввистой? — Уыдон та хуыздар хицаутты разма рацеудысты.

Бахы ави стурь фыд

Кэсаэджы иу ирон лэгэн, уазэуаты, лывзэ рахастой. Лэг тынг сгуызавэ ис, кэд бахы фыд у, мыйаг, зэвггэ. Куы фынгмэ аэркэсы, куы фысыммэ бакасы. Цыдэр зэвгынма хыаы, фэлэ нэдэр кэгсгону зоны, нэдэр уырыссагау. Фысым фынгмэ кухэй амоны уазэгэн, ома, ахэр.

Уад уазэг бахы уаст ныккодта: — Ми-гъа-гъа? Фысым сар, кухтэ тилы ама йама фэстэма уасы: — Эмм-у-у-у!

Ницы мын кендзэни

Иу лэппу, усбэрэг кэй хуыдтой, ахам усы чыз-джы куырдатэ, ама йа йа ’мгэрттэ фэрсыныц: — Куыд уандыс? Йа мад бирэвг куы у, уад дэр на бахэрдзээн? Уый сэм дзуры: — На! Йа лэппын мэхимэ куы уа, уад мын ни-цы кендзэни.

Сымахма дэр кеннаг аердиаг!..

Иу мэрдджынаг аендэр хыэуэй мэрддзыгой аер-чыдысты. Зыаны лэууаг адэм дзууаг кэрты дуары ба-цахстой, мидгэ та дзууаты ’хсэн быру на уыды. Мэрд-дзыгой сыхаджы кэртыма барэдыдысты ама кэуыныц. Кэуыныма сар чындз хэцдэры дуарэй йа сар радардта ама сэм дзуры: — Мах не стэм, мах, дэлэ дэллэгтэм ацаут. Уад аем кэуджытай иу дзуры: — Сымахма дэр аердиаг кеннаг, сымахма! Фыдэй-фыртыма уе ’хсэн кау сабийын чи на фэрэзы!..

Фысым ама уазэг

Иу лэг уазэуаты хэргэ-хэрын ферхэчыды, ама йа уыцы сахат фысым фэрсы: — Уадэ ма ныр цал афсымаэры стуг? Уый иама ныхуырттыггаенга, тыкамалттай дзуры: — Кэд ма аэз фэрэзон, уад аертэ хыэллэкк стэм.

(”Рэстдинад”-ы архивэй)

”Адемон тэрхон”. ТУГ’АНЫ Махарбеджы код ныв

райсаент, аэгдауыл аендойгэнгайга, на ’хсаен-дон бындуртэ фидар кенны хэста. Алы мытгаг дэр бакенэд иртасан куыст ама уыцы куысты бындуртэ сарээд йа ”мытгадгы бэл-лас”. Кастэртты зонга кенант сар мытгадгы рав-зардимма, кыабэстимма, аэвэдэлтимма.

Ног фэлтарээн аембарын кенут, рагон ама уа уадан мытгадгы фэдон-тэ кэй сты, уый. Фэси-вэдэн уынын кенут, уаел-дай цэстдэр сэм кэй цауы, уый, цэммай сэххи радыдэй хизой.

Аппат мытгагты цард-вандад дэр у Фыдыбэс-тэйы историимма баг сты. Иа мытгаг арг кенны чы бэзон, уый хыэуы дарддэр ахуыр кенны Райгуырэн бэстэйыл аенуыд уауыныл. Аер-мэст йаеи бинонгэн, мытгагэн чи арг кена, уымгай ахсаендан пайда нэй, — хыал, аэдзэстуар-зон ама аенэрвэссонэй рэзы.

На сыхаг адэмитма нын аемхуызон чы мытгаг-тэ сты, уыдоны равзэрд сбэрэг кенныл бацар-хайут, афтэмай кастэр-тэн бахуыс кенут хон

фидой, фидис ма хуы-сэд кастэртэ ама аер-цауэаггагты (сиэхсты, чындзыты) раз. Ирон хэцдэры хуыамэ уа зондамонг хистэр, куваг лэг, омменганг кастэртэ, кэрэдзынгэ-наг афсин, кастэриуаг-гангэ чызджытэ ама чындзытэ. Алчидэр на зонэд йа бынат: ирон лэг — хэцдэры хицау, сылгоймаг — хэцдэры афсин. Сыхы мидгэ, мыт-гадгы ама ахсаенды та дзууэйга дэр — лэггад-гэнджытэ. Мытгадгы хис-тэртты хэс у кувандэтты бэрэбонтэ аразын, кастэртты хэс та — уым лэггад кенны.

На хуыды, на ныхас ама на хуыддаг уаент иу, кэрэдзийга хицен ма кенант. Фэзминаг, дэн-цадгы аккаг уаем на кастэртэ!

Бинонгэ ама мытга-дгы ’хсэн уаелдай кады аккаг сты сываллэтты ма-делтэ. Алы мытгадгы кастэртэ дэр хуыамэ зоной: царды мидгэ бинон-тэ сты аеплагэй сэйрагдэр. Бинонты нысан та у цот раудзын ама сар раст фэнгагыл саразын. Цот сты аермэст мад ама фыды фидан

кэна, уад хуыамэ аемба-ра, кад ама хуыддаг цы у, йа мытгадгы хистэртты сар хуыды кэна.

Хуыдгаг фауэнт, кад ама агад чи не ’мбары, аэвэр дзыхэй чи дзуры, магусатэ, хыэбэр нозт-ма аемхиц чи у ама дзы бэрц чи на зоны, уыдон! Ирон адэммен сар сэй-рагдэр минууджытай иу у сыгдэгдзынад: на фэл-гонцы, на хэцдэртты, на алыварс. Сыгдэгдзына-дыл на ахуыр кенны хыэ-уы на кастэртты дэр.

Уазэуазонды хицау уа-вын, ахуырмэ ама фэл-лоймэ тырын — ахам минууджытл дэр ахуыр кенут уа кастэртты, ирон ныйарджытэ! Мытгадгы номгай би-рэцотджын бинонгэн, аэгдауджын ама курди-атджын сываллэттэ кен-маен ис, уыдонан та арфа кенут.

Камфанды куы уа на кастэр: аендэр бэсты, аендэр адэмытэ ’хсэн, уаддэр рох ма кеннаг, Ирыстонгай кэй рацыд, уый.

Алчидэр на, кадма бэлгэйга, аразэд йа цард!

Ахсаендон эмалд ”Иры Стыр Ныхас”

Таурэгъ
Уэздан лэг
ХОЗИТЫ Федыр

Джергаты Даты царды Тибы, Ноггарэйи. Уыдыс аертэ фырты ама дзууаг чызджы. Туалго-мы адэмытэ ’хсэн уыдыс кадджын ама аэг-дауджыныл нымад. Йа хистэр чызг чындзэон куы сси, уад ама Мамысонгай кураг фэзынды. Даты усгурмэ хи-бармэ фэсидт ама йа бафарста:

- Чи дэ? Кэмгай дэ? Чи дын ис? — Маг фыд Чельдыты Бекка амард цалдэр азы разма. Дэн иунаг. — Уадэ, ма хур, иунаг магуыр у, куы дэ амардауа, уад дын дэ туг райсэг дэр куы на ис. Маенма дын чызг нэй. Дэхы дэр ама маен дэр ма тыхсын кен. Лэппу ама йа ’мбэллтэ сар бэхтыл сабдысты ама сахима бафардэг сты. Цас рацыдад, чи зоны, фэлэ лэппуйы йа уарзондзынад сэрра кодта, ама Датыыйы чызгма йа ’мбэллтимма скарэфынма рацыд. Чызджыты уатма рудзынгыл бахытысты ама ивддзэгэй кастэр чызджы рахастой.

Бэхма йа куы саргэвэтой, уад йаеи разывыт код-та, ама йа сар аембондыл ныппырх. Скарэфджыта ка-тайы бацдысты. Хэстагдэр хэцдэрмэ дуар бахостой, ама сэм зэронд лэг рахастой.

- Чи стуг? Цы уа хыэуы? — Бахатыр кен, на фыды хай, стыр бэллэхы бахаудыс-тэм ама сар баканэм, уыман ницуаул зонам. Раскарэ-там уаелэ уа сыхаг Датыыйы чызджы. Бэхэй нын йаеи раппэрста ама дзураг дэр нал скодта. Лидзын на сар-ма на хэссэм. Маэлын дэр на никэй фанды ама фэрсынма аэрбацдыстем. — Скарэфэг чи у? Кэй фырт у? — Беккайы зыдтаис, гье уый фырт. — Стыр бэллэхы бахаудыстуг, фэлэ мард иунаг ма ныууадзут. Эз цауын Датыма. Уэздан лэг у ама кэд бамбарид.

Марды цур аэрлууыд. Рухсаг ын загта ама Датыма ащды. Йа фыртты йын байгэфта сар бэхтыл саргэга аэвэргэ ама сэм дзуры: — Бахатыр кенут, уа фыд ма хыэуы ныхасэн. Бахыт хэцдэрмэ. Датыыйы байгэфта аэд кэрэдзэм ахсаргардыл йа иу кух иннауыл аэвэр-дай, йа сар аргауагта, афтэмай зэхма каст. Йа разы аэрлууыд зэронд лэг ама загта:

— Даты, аеплат фенэг лэг дэ, бирэ адэмытэ ’хсэн вэйиыс, бирэ туджынты бафидуын кенны дэ фидар зондэй. Абон аэрцуд стыр бэллэх дэхы хэцдэрл... Рух-саг уад дэ чызг... Йаеи бэхэй раппэрста ама фэмард та йа аембарды бакодтой, афтэмай йа цуры дзыназынц дэла мах цур. Сар тэрхонгангэ фау дэхэдэг.

Даты фэстэуылфид, йа хуыртэ ахгэдтой, иу дзэвгар агуыппагэй аздад, стэй йа фырттэм фэдзырдта ама сын загта: — Сисут уа саргэга, равдисут уаеи уэзданай, иу ты-маг ныхас дэр ма скенут ма рэзэй. Фэдзырут на сых-бэстэм ама уа хойы мард хэцдэрмэ аэрбахэссут.

Бинонты аердиагэй хэцдэры кылтаг фэцэйттыдтой... Дыккаг бон Мамысонгом аэрбамбырд сты. Дзууаг мытга-дгы бафидуын кодтой. Чельдытэ бэзджын мэрддзыгойа рацыдысты. Захьа, Нар, Зруг ама Зэрэмэджы мардзы-гойдзаутэ таэфэрфэс ракодтой. Зян баэвэрдтой. Бирэ ныхастэ адэмы ахсаен аэрчыды!..

Аертыхкаг сабатизэр куы ахицен, уад Даты Чельдытэм барыста ама лэгэвэарстэй Беккайы фыртыма ра-цыдысты. Иуаердыгай аэрлууыдысты уаджытэ, инна-рдыгай — Датыыйы сыхагтэ ама йа кастэртэ. Даты разма ралэууыд ама загта:

— Ацы хуыддадгы ахосджын дэн аэз махэаэдэг. Аэг-дауэй мын Чельдытэ агурдыттой ма чызджы. Фандыдис сар ма мытгаг ама ма кастэртимма хэстагдзынад. Гье, ныр, Беккайы фырт, дэ разы ма чызг, уый афсон бахауд ма кастэр чызг, йа хо, фылдылызы. Бар дын ис цардэм-балэн ма чызджы равзарынэн кенна ма фырттимма аф-сымэртэ скеннына. Лэппу чызгмэ афсармдзастэй ба-каст, саргуыбырэй йа цастысытга асарфта. Уый фэстаг афсымаэры кухтэ райста ама йа ’мбэллтты дэла аэр-луууыд. Уыцы ахсаен бафидыдтой, снысан кодтой чындзэхсаы бон...

Аэрэмбырд сты Датыыйы сыхбэстаг, хыэубэстаг ама хэстагджыта алы хыэуагэй ама кэмтгай. Чельдыты чындзонгэ дэр лэгэвэарстэй араст сты Згылэй Ти-ма. Раст Хылиатгай Тлийы ’хсэн уыдаиккой, афтэ Датыыйы фыд 107 азы фэцарды фэстаг, чындзыл нал ба-цин кодта, афтэмай ахицен йа цардэй. Даты йа сых-бэстаг бамбарын кодта ама сар ракуырдатэ, цэммай зян бабэстон кенной ама йа хицен агыуысты савэррой. Ада-мэн та йа ма схэр кенной.

Бирэ сидтыты фэстаг уаджытэ аэгдауаг гэгсгэ ба-цагуырдыттой хэцдэры хистэры. Уырдыггауджытэ йа рын-чын рахуыдтой, ама йын нуазен кастэртэн арвыстой. Фысымтэн ганэн нал уыдыс ама аендэр хыэууаг аэр-ронд лэгжы хуыссаны абадын кодтой. Уаджытэ арфа ракодта, сар нуазен сын баныста. Кастэртэ буцэй раз-дэхтысты. Бадты адэман хистэры арфагэ радзырдыттой. Чындзэхсаы ахицен.

Дыккаг бон хыэргэндытэ арвыстой. Адам аэрба-мырд сты ама Джергаты зян бангэдтой. Ныр ма фэл-тарэй чидэртэ аэгдау ама уэздандиндэ адылыыйыл цэмэн нымайынц, цард аэгдауаг куы фидауы, уад!

- *** Бакэс, базон ***
- *** Адэймаджы фыны уынд 5-6 секундэй фыл-дэр на вэйиы. ***
- *** Фылдынтэ уынынц 14 азы онг сываллэттээн сар 3 проценты бэрц. ***
- *** Цэрэбонты хилдасгэ на саргэй алвыны 9 метрэй 10 метры дэргээн хуынтэ. ***
- *** Суткайы дэргы Гетейган фынаг кеннынаг фэг кодта 5 сахаты, Наполеонан — 4, Эдисонан — 3, Леонардо да Винчыйан — сахат ама аэрдэг, кенна алы цыппар сахаты фэстаг дэр 15 минуты. ***
- *** Англисаг аертэ сылгоймагэй дзууаг кыу-рийы дэргы былтэахоргангай пайда кенныц 7 бон. ***
- *** Страусы айк ахам фидар у, ама йыл адэймаг лаууы аэдэрсгэйга. ***
- *** Сентябрь аярварма, адэймаджы туджы цы йод ис, уый фэжыаддэр вэйиы, февралы рай-дайы фылдэр кенны, майы-июны вэйиы аем-хуызон. ***

Спортивон фидиуэг

Ерыста

“Лидер” суыздан раззагдэр

Бахыл бадны спорт артынар хуызай Мэскуыйы бынна спортивон комплекс “Максимарчы” ацы бонты цауынц Уэрэсейы с партакнадайы ерыста.

“Лидер” ама Александр МАРКОВ

Александр Марков, йа бэх “Лидер”-ыл бадгэйа, фыццаг бонны ерысты раыд дыккаг бынатма.

Абон, 20 августа, барджыт ерыс кэндзысты кроссаей. Уэлахыздау амае призон бынатта бахасджытае сбарэег уыдысты 21 августа.

Ирыстоны спортуарджыты уыры, Александр Марков амае йа бэх “Лидер” раззагдэртимае кэй уыдысты, уый!

Нае уацхэссае

Форум

Уацхэсджытае амае политологты ныхас

Железноводскы Культурейы хэдзари уыд ахеджиж мадзаал “Информ” уацхэсджытае амае политологтае.

Ардзырдтой дзы, абоны бон куыд хэуы кусын политологтае, уацхэсджытае амае эксперттае, куыд хэуы тох кэнын амае аэварын рэстдзинад мэнг информацийае, куыд хэуы кусын алыхуызон уавэрти ныры фэсиваэди амае аэварга адэмиае, цы хицэндзинэдтае ис се хэсан, цэмээн хэуыуыц политологтае журналисттае, журналисттае та политологты.

Уыи-мае куыд тох кэнын хэуы, аэппэт дунейы цы цауы, уыцы хабэрттае Уэрэсейы адэмае куыд фэхэццэа кэнын хэуы, ууыл — загыта Стъяраполы губернатор Владимир Владимиров.

листы цэдисы сардар-Владимир Соловьев, Стъяраполы Журналисты цэдисы сардар Вадим Баканов, “РИА Новости”-йы аэфсаэдон уацхэссае Регина Орехова амае иннае.

Регина йахэадаг уыд Донбассы амае радзырдта, аэнон кэй нэу уыцы магуыр адэмае кэсын, алы бэстэты уацхэсджытае араех цыфкалээн митае кэй фэхэнынц, амае уый раст кэй нэу.

Уэрэсейы Журналисты цэдисы сардар Владимир Соловьев бахах кодта, ныртэкае нэ бэстэийыл тынг бирэ аэнарэст информацийтае кэй кэлы, уый.

Ахэм хуыддаджы мах ахуыды кодта, зонынцнэдтае кэй бауи кэнын хэуы уацхэсджытае, эсперттае амае падзахадон минавэрттае, цэмэй иу

форматы ардзырэм, цы цауы амае цы хуызы хэуы ныхас кэнын нэ аудиториимае. Мае зэрдэе дарын, ацы “Планерка”-йы формат кэй аэрифидар уыдзэн амае нэ бэстэийы дарддэр дэр кэй цаудзэн, иннае 49 форуму, — загыта Владимир Соловьев.

Уэрэсейы Журналисты цэдисы юридикон хайдаы амонэе Анна Белозерова та сын радзырдта, цавэрэ закэаттае ис абоны уацхэсджытае, цэмэй хэуы хи бахызын амае сэхы куыд хэхэхэнын хэуы.

Проект “Планерка” конд аэрыц Уэрэсейы политикон уацхэсджыты хэрэ-хэаддзинад фэхуыздэр кэнынэе, се ппэты дэр бэзонгэ кэнын, цы ивдзэнэдтае аэрыц закэоны, уыдонимае.

ЦЕГЕРАТЫ Эльмирэ

Хэппэарис

Театртэе — лэвар

Ахуырады куджыты, августар аембырды ныхас кэнгайае, Цагат Ирыстоны Сэргылауэг Сергей Менияло куыд фехуысын кодта, афтамаей ацы азы сентябраей фэстамае нэ республикаей скьола-дзаутан уыдзэн театртэе лэвар бацауыны бар.

Регионы разамонэджы ныхасмае гэгсгае, ахуырадон тыгыдад фауэарах кэнынэе сываллеттае андэр социкультурон объекттае даргом кэнын абэбэлы.

Уае зэрдыл уын лаууын кэнае: фарон нэ республикаей регионалон проект “Музейтае — сываллеттае” аххэст кэнын кэй райдыдта, уый руджы музейтае цауэг скьола-дзауты нымэц фэфылдэр.

Фарон октябры аххэст кэнын кэй райдыдта амае, республикаей аэппэт музейтае кэм архайынц, уыты проект “Музейтае — сываллеттае”-ы фэрцы музейтае рэстэгаей-рэстэгае цауэг фэсивады нымэц дмуэе мины сываллонай цыппардэс мины онг фэфылдэр, — загыта регионы разамонэг.

Нае уацхэссае

Барадон фэтк

Тэрхон ын кэндзысты

Грант райсыны рэстэг цэстфэлдахэн мита бакэнынэй кэй аххосджын кэнынц, слэстэнджытае ахэм 37-аздыд цагатирыстойнаг нэлгоймагыл арэзат уоловон хуыддаг Горэтгэрон районы тэрхондонмае барыстой.

Амалиуэггаэнагэй кусгэйае, нэлгоймаг Цагат Ирыстоны Хэуеуонхэдзарон министрэдимае сфидар кодта фермерон хэдзарад саразынэе грант райсыны тыххэй бадзырд. Нэлгоймагэе радтой милуан сомы стурвос балхэнынэе, фэлае амалиуэггаэнаг ацы ахцатэ андэр хуыддагтыл бахард кодта (хэуеуонхэдзарон фос аелхэд аэрычыдысты, зэегфэе, ахэм хабар фыст кэм уыд, нэлгоймаг министрэдимае ахэм мэнг гэххэттытэе барыста).

Нэлгоймаджы баурэдтой. Фидаргонд зылынэе хатдзэегимэе уоловон хуыддаг барыстой Горэтгэрон районы тэрхондонмае биноныг ыл аэрныхас кэнынмае.

РЦИ-Аланийы Мидхуыддагты министрды пресс-службэ

Зон амае уарз райгуырэн бынаттае

Зилахар

1999 азы фэззэеджы нэртон-ариаг бэрагбон уыдис Зилахары. Фэсиваэд сэхуы фэлавардтой хэб-бысхэстэй, спорты андэр хуызтаей. Уаэд хихэппэарисадон кьордтае та аив кафт амае зардаей хэла-дзэг кодтой. Иу ныхасей, республикаей цэрджытэе хорз фэхаст, рагон фыдэл-тыккон аэгьда ногдэргонд кэй аэрыц, уый.

Хыгагае, ахсджиаг хуыддаг уыцы-иу хаттыл бамынаг. Эваэццэагэе, нэм фэрэзтае нэ разынд аэрвэлаз нэртон-ариаг бэрагбон аразынэе. Фэлае йыл дзэбэхдэр куы ахуыды кэнае, уаэд ын чысыл ахадынцнад нэй. Бэрагбонэе та нэм фэрэзтае куыд нэй? Исты хэзэдыг адэм чысыл ис нэе республикаей. Эз афтае аны хэлае дае, амае дзы чидэртае дмуэе нэ фэлыгдысты сэх бирэ аэргэйае мумэйаг хуыддагэн фэхэй кэнын тыххэй.

Раст куы зэегфэе, уаэд нырон Ирыстоны цэрджытэй бирэте нэма зонынц, Зилахар кэм ис, уый. Уаэдэе йае топонимикае дэрэ зындгонд нэу. Амае мае уаэдэты фэдыл бэлырдыдэр

сбадт, амае алэмаэты ардз адэймаджы уэнтэе срог кэны.

Нэе фыдаелтае тэтэарманголты ныббырсты фэстае хэхбэстае куы балыгыдысты, уаэд аэдзэрэег аэрдуз кэсгэттае ссис цуан кэнын рэстэег аэрлауэфан бынат. Фэстэдэр Уэрэсейы падзаха ирэтэе зэххытае куы радта, уаэд ае хохэгае аэтын райдыдтой. Чысылгай цауегадэтыл, аэрдузтае амае андэр аэрдон бынаттыл нэмттэе аэвардтой. Зэегфэе, дмуэе цауегадэны (Змэстдон амае Бындон) кэм бауи вэйиынц, уый хуыны Кьэвэдилау. Ардыгай куы схизай, уаэд фэндзынэ Зилахары фэз.

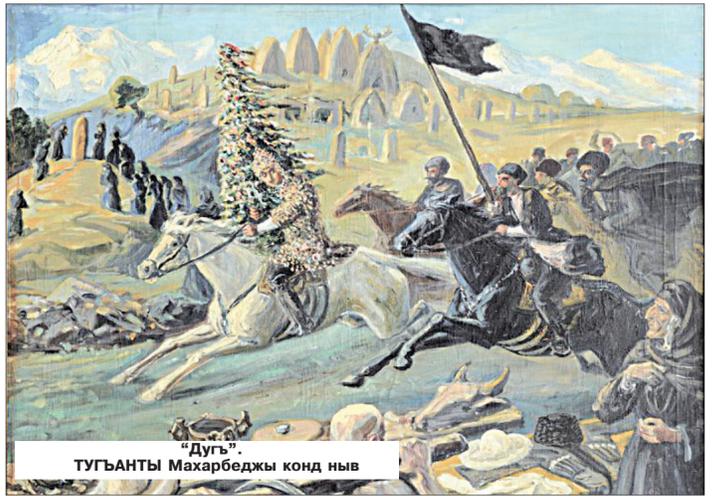
Мэе бэлырдыдэр зэегфэе фэндзы бындоны тыххэй. Аэвадэа, цы диссаг уйае раззэрд. Кьэвэзэхы скуыдтай кэсаджы цэсты хуызан сыгдэгаей кэлы суалонау, амае дзы адэймаг нуазынае нэ “Фэсады. Балер йеддэмае дзы андэр кэсаг нэ лэуэу.

Эппэты фыццаг, Уэла-дзыры комы Уэллаг Мызураей Зилахармае арлыгыдысты ахэм мыггагтае Сохитае, Хэарджынтае, Гэ-

мае, андэр дзы фэрэди-йан нэй, амае уайтагд бахэццэа уыдынае Зилахармае.

Фэстагмае дзы бэлырдыдэр куы зэегфэе, уаэд 50-ае азты кэронмае цардысты Гуырдызонтей ралидыста ирон мыггагтае: Кьалатае, Зассетае амае андэртэе — аэдэппэтэй 34 хэдзари. Хэады астауе фадат нэ уыд ахуыр кэнынэе. Фэлае, Зилахары цэрджытае фэллоуэрэе кэй уыдысты, уый руджыты ницы хуаг аейаэфтой. Ам хорз зайынц нартор, картоф, хэадэр амае андэр хэуеуонхэдзаронд культуртэе. Кьадакуырайтэй уаэдлай та хэуыты ницы уыдис. Горэт Алагирмае, Цраумае амае иннае рэтэе абалл кэнын тыххэй кьэвэдае, хурай фистае уйае хуызан хуыд комы. Ног цэрджытае сэх фадэттэй кэй хыстысты, уый тыххэй сэх уыдыгэй лидзын бахуыды андэр хэуэстае.

Ныр Зилахар у уаэгд, цэрэг дзы нэл баздад. Алырдыгэй дэр ае райдзастэй фэлгэсынц аэрдон бынаттае: Сынт, Хуыздэа, Хэаугэс, Бутайы бэхвэадаг, Скон, Хьосаг,

ТУГЪАНТЫ Махарбеджы конд ныв

радзырын фэндзы, цэмэй хуыздэр бэзонэе, нарты гуыппырсагы хэзээн фэз. Зилахары аэрдуз ис горэт Алагыры ныгулауэрдыгай Црауы комы амае ахсы 10 гектары бэрц. Йае хэй айтыгыта Уариты комы амае Змэстдоны астау. Йае алыварс кэзыр аэнегьдау цагд рад ныккодтой, уыцы тар хэад ныр ногэй

лауэгае, Бугатае амае Таматае. Фэлае йае бацауэантае зынадат кэй уыдысты, уый тыххэй фэстадэр Бидырмае ралигыдысты амае аэрынагонд сты Црауы. Ныртэаккэ дэр Зилахармае аэнон бафтае нэу. Йае фэндга цауы Црауы доны былтыл, кэм та бахызы цауегадэныл. Аэмаэст ма фэрэди Батвараы ком-

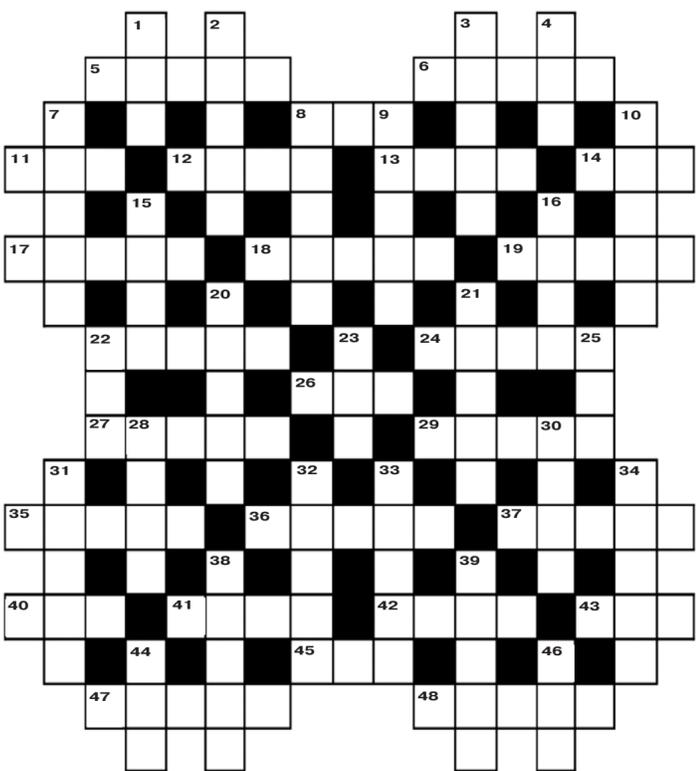
Кэрчыты хэрэн амае Урс хох.

Ахэм у, Сохуыыр уаейды фырт Алаф йе “наэуаг миты тыххэй нарты Батрада уагнэсастыгае кэм фэкодта, уыцы нарты хэзээн амае кафэн фэз Зилахар.

ТОХСЫРТЫ Кьоста

Дзырабыа

ФЭРСЫРДЕМ: 5. Кад, аэгьдау. 6. Уырыссаг советон фыссаг. 8. Техникон культур. 11. Тутийы хуыз. 12. Цауегадон Якутийы. 13. Эдзыт, аэнаэгьдау. 14. Карз нозты хуыз. 17. Хэазахьхаг аэфсады аэфицер. 18. Арахьхаджы базайаггаг. 19. Аэсыры продукт. 22. Горэт Францы. 24. Гуыцмэзты Михалы комеди “Цаэгом”-ы архайаг. 26. Ирон хэаринаг. 27. Хэауэ Цагат Ирыстоны. 29. Фидар мэсыг. 35. Стыр сузин. 36. Зындгонд актер Леонид Куравлевы кинороттэй иу. 37. Фэлае дзы ма... хуыздэр ран нэ уыд (Кьоста). 40. Операрей хай. 41. Фыссаг Беджызаты Чермены райгуырэн хэау. 42. Хэдзари дзаума. 43. Цыргыгэнае. 45. Мадмае йае цот ацы номэй дзырынц. 47. ...куы бацауай, уаэд дзы симын хэуы. 48. Фидайау хызын.

Дзауппэга 13 августа номыры мыхуыргонд дзырдыдэн

ФЭРСЫРДЕМ: 7. Гуырынон. 8. Хэарэфырт. 9. Аэрвэссон. 11. Оклахома. 14. Адэмы... 15. Фараст. 16. Фанэрэ. 19. Бонвэрнон. 20. Аэртиссэдэ. 25. Тэгэна. 26. Цылын. 27. Афэзд. 29. Одеколон. 31. Алебастр. 33. Ныгэнаг. 34. Институт.

БЫНЫРДЕМ: 1. Куырдуат. 2. “Ныфс”. 3. Богота. 4. Мэскуы. 5. Мэга. 6. Крамфорс. 10. Эндах. 12. Хьонц. 13. Цэрвэхсидэн. 17. “Унита”. 18. Энгэс. 21. Уаэдлазды. 22. Сэрак. 23. Сыкьа. 24. Нымэтхуд. 27. Аходэн. 28. Зэлинеа. 30. Адэг. 32. Бэатэ.

РЕКЛАМАЕ, ХЪУСЫНГЭНИНЭГТЭЕ

Хъусынгэнинаг

Адэмон фронт рауагыта проект “Эппэтдэр — Уэлахизэн!” Уыцы проекты фэлгэты регионалон хайэдтае аэрбахэссэн ис аэфсаэдон дэлхайэдтае амае сабыр цэрджытае дзаумэттае, уыиммае, материалон-техникон фэрэзтае аэфсаэдонтан.

Ис ма сын ахцайы фэрэзтэй бахуыс кэнае официалон сайтэй: <https://pobeda.onf.ru/>. Бэстон хъусынгэнинаг проекты архайны тыххэй райсэн ис телефоннае: 8-(800)-200-34-11, стэй ма официалон сайтэй дэр <https://pobeda.onf.ru/>. Адэмон фронты регионалон хайдаы адрис: Дзэуджыхауэ, Димитровы уынг 2, телефон: 70-70-08.

Газет “Рэстдзинад”

хицэн адэймагтэе, куыстуэаттэй, кооперативтае, алыхуызон фирматэе, кинотеатр-тэе, клубтэе амае салонтэе асламдэр аэргтэе исы алыхуызон хъусынгэнинагтэе, бэрагбэтыты, куыдты, чындзэхсэвты амае райгуырэн бонты фэдыл арфэтэе, тэфэрфэстэе, мысан бонты аэрмаеджытае, рекламае, уыиммае — газеты радон, науэд та хэстэгадэр номырттае.

КУСГЭ БОНТЭ — кьуырисае, дыццэаг, аэтыццэаг, цыппэрэе, майрэмбон (9 сахатэй 18 сахатмэе).

25-67-03

РЦИ-Аланийы Аэфсаэддон комиссарад сиды граждэнтэе аэфсаэдон службэмае контрактон биндурыл Уэрэсейы Федерацийы Гэрзифонтонг тыхтэе. Аэварэст цауынц, 18 азэй 50 азы он кэуыл цауы, йа нэниздзинад фидар кэмае у, наркологон амае психотерапевтон диспансеры хыгыды кэй нэй, тэрхонгонд кэмае нэ уыд, ахэм адэймагтэе. Социалон пакет амае 200 мин сомэй уэламае. Уае бон у, цы нарцэрут, уыцы бынаты бацауын аэфсаэдон комиссарадмае кэнае аэфсаэдон контрактон службэмае аэварэн пунктмае. Фарстыимэе бадзырэн ис телефоннае: 8-(8672)-25-68-92, 8-(8672)-76-83-75.

САНТЕХНИК: устранение засоров любой сложности. ТЕЛ.: 8-918-834-82-74 (Эльбрус).

Покос травы и вырубка деревьев любой сложности. ТЕЛ.: 8-909-477-60-99; 8-928-939-80-00.

Номыры радгэе редактор — Гукгаты Жанэ. Рауагыды редактор — Баскаты Эльзае. Дизайн: 1-аг фарсэн — Рубайты Нелли; 2-аг фарсэн — Гуыцмэзты Зэринае; 3-аг амае 4-аг фарсэн — Халиты Изае. Корректортае: 1-аг амае 3-аг фарсэн — Фэрнати Мэдина; 2-аг фарсэн — Галгаты Наташа; 4-аг фарсэн — Кэлухты Фатимае.

“Рэстдзинад” цауы кьуыри 5 хатты Газет уадынц: РЦИ-Аланийы Парламент, РЦИ-Аланийы Хицэуаг, падзахадон бюджетон ку-сэиндон “Республикон адэмон газет” “Рэстдзинад”-ы редакция Газет регистрационг аэрыц бастдзинады, информация технологияе амае дзылон коммуникацты кьэбазы архайдае цэстэды Федералон службэты РЦИ-Аланийы управленийы 2012 азы 30 мартыйы (регистрацион номер ПИ № Ту 15-00063)

Сэйраг редакторы хэдиваг БУТАТЫ Эльзае

Сэйраг редакторы исэн уат — 25-96-27. Сэйраг редакторы хэдивагтэе: Бутаты Эльзае — 25-63-19, Сланты Аслан — 25-94-37. Шеф-редактортае: Касаты Батрада — 25-93-74, Абайты Эдуард — 25-99-33. Рауагыды редактортае: Баскаты Эльзае, Гэззаты Фатимае — 25-91-89, Сэйраг буггалтэр: Дойаты Ленэе — 25-94-19. Уацхэсджытае: Гасанты Валерэ — 25-96-50, Баскаты Уырызмэг — 25-96-31, Гукгаты Жанэ — 25-96-50, Дедэгкаты Зэлинеа — 25-94-57, Саугаты Тамилэ — 25-96-31, Тохсырты Кьоста — 25-91-92, Хьойбайты Галинеа — 25-90-54, Гобозты Агуында, Цаггараты Эльмирае — 25-90-54, Хьайрты Дианэ — 25-91-88. Сайты редактор: Хозиты Дэерэссэе — 25-90-54. Рекламаей хайдаы сэргылауэг: Бызыккаты Земфирэ — 25-67-03. Корректортае — 25-93-36, компьютерон цех — 25-93-97.

Нэе газетэй ист аэрмагтэе андэр мыхуырон рауагыды падзагонд куы цауы, уаэд хуамэе аэнемаэнг бэраггонд уа, “Рэстдзинад”-ае кэй систой, уый. Фыстэджытае, кьуыфыстытае, кьамтае амае нывтэн рецэны нэе дэеттэе, стэй сав автортае дэр фэстамае нэ “ри-втае”. Газеты цы аэрмаджытае рацауа, уыдон бэрнондинанд хэссонц сав автортае. Рекламе амае хуыснгэнинагты тыххэй “Рэстдзинад”-ы редакцияй кьамэ бэрнондинанд нэ исы.

Редакция, рауагыдад амае типографийы адрис: 362015, РЦИ-Аланийы, г. Дзэуджыкьауэ, Кьостайы проспект, 11. Мыхуыргонд цауы акционерон аэвсаэдон “Ирыстон-полиграфсервис”-ы

Офсетон мыхуыр 1.88 мыхуырон сыфы. Газет цауы кьуыри фонд хатты. Индекс 53901. Тираж 3474. Заказ № 920. Мыхуырмае хуамэе фыст аэрдууа — 18.00. Мыхуырмае фыст аэрдууа — 18.00. Email: rastdzinad@mail.ru Сайт: www.rastdzinad.ru